

УДК 343.9:343.3

**ПРОЦДЗЕЯННЕ КАРУПЦЫІ ВА ЁМОВАХ ЛІЧБАВАЙ РЭАЛЬНАСЦІ:
ВЫКЛІКІ І ПЕРСПЕКТЫВЫ**

*канд. юрид. навук, дац. Р.М. КЛЮЧКО,
(Гродненскі дзяржаўны ўніверсітэт імя Янкі Купалы)*

*М.А. МАЛЧАНОВА
(Інстытут заканадаўства і параўнальнага правазнаўства
пры Урадзе Расійскай Федэрацыі, Масква)*

Разгледжаны асноўныя формы лічбавай эканомікі: тэхналогіі блокчэйн і «разумныя кантракты», даюцца характарыстыкі папулярных здзелак з выкарыстаннем пазначаных тэхналогій. Прааналізаваны станючыя і адмоўныя бакі выкарыстання лічбавых тэхналогій у сферы бізнесу, іх уплыў на міжнародна-прававую сістэму. Адзначаецца, што даследаванне магчымасцяў міжнародна-прававога рэгулявання ў ЕАЭС пытанняў распаўсюджвання антыкарупцыйных паправаў на аперацыі з віртуальнымі валютамі і прадухілення выкарыстання агульнага фінансавага рынку ЕАЭС для неправамерных мэт, у тым ліку для здзяйснення карупцыйных правапарушэнняў, з'яўляецца неабходнасцю.

Ключавыя словы: карупцыя, крыпталюта, рызыкi, цыфравізацыя, лічбавая эканоміка.

Уводзіны. Глобальная лічбавая трансфармацыя стварае шырокі спектр выклікаў (новых магчымасцей і пагроз) для эканомік розных дзяржаў, гаспадарчых суб'ектаў і грамадзян, а таксама для значынных супольнасцей, якія выкарыстоўваюць віртуальныя тэхналогіі, крыпталюты, іншыя магчымасці лічбавага асяроддзя для карупцыйных практык. Ва ўмовах маштабнай «цыфравізацыі» магчымасць урэгулявання шэрагу грамадскіх адносін у межах юрысдыкцыі нацыянальнай дзяржавы становіцца вельмі адноснай, таму можна прагназаваць узростанне ролі міжнароднага права і новы віток міжнароднай стандартызацыі ў праве, якая выражаецца ва ўсталяванні прававых стандартаў рэгулявання адносін ва ўмовах «лічбавай рэальнасці».

Аналіз шырокага спектру сучасных крыніц [1–4] паказвае, што сусветная супольнасць знаходзіцца ў самым пачатку зараджэння глабальнага трэнду па пераводу сусветных, трансгранічных і іншых аперацый у лічбавы рэжым (лічбавая эканоміка). Ён будзе суправаджацца не толькі павелічэннем хуткасці камунікацый і перадачы даных (прапуская здольнасць Інтэрнэту вырасце ў сотні разоў, пашырыцца зона ахопу) [5], але таксама трансфармацыяй сусветных гаспадарчых сувязей і сусветнай фінансавай сістэмы. Паказальна, але сёння больш за 20 мільярдаў прылад і машын звязаны паміж сабой электронна-тэлекамунікацыйным спосабам, тады як па прагнозах на 2030 г. іх колькасць павялічыцца да паўтара трыльёна [6].

Так званая цыфравізацыя (тэрмін «лічбавай дваццаткі» – Digitalisation [4]) спарадзіла бізнес-мадэлі, якія ідуць за логікай гэтага рынку. З'явіліся своеасаблівыя «платформы» (лічбавыя платформы) [7] – адна-часова і віртуальныя, і рэальныя месцы, падобныя гарадскім кірмашам. Гэтыя глабальныя рынкі ў глабальнай онлайн-сетцы даюць магчымасць усталёўваць зносіны паміж людзьмі і кампаніямі як з суседніх раёнаў, так і з процілеглых канцоў зямлі, абменьвацца таварамі, паслугамі, інфармацыяй.

Асноўная частка. Ключавым фундаментальным элементам і адным з галоўных фактараў трансфармацыі сусветнай фінансавай сістэмы і сістэмы сусветных гаспадарчых сувязей стане тэхналогія блокчэйн (Blockchain), а таксама «разумныя кантракты» (Smart Contracts) [8].

Біткоін (Bitcoin – англ. «біт» і «манета») – афіцыйна гэта спецыяльная плацёжная сістэма, у якой уладальнікі так званых біткоінаў (крыпталюта) могуць расплачвацца імі за што заўгодна (калі другі бок гатовы прымаць гэтыя біткоіны – сёння існуе некалькі такіх бірж і тысячы магазінаў). Пры гэтым у транзакцыях не ўдзельнічае трэці бок (напрыклад, банк), а любую здзелку пасля яе здзяйснення ніхто не можа аспрэчыць, адмяніць, заблакаваць (банк, падатковыя, судовыя і іншыя дзяржаўныя органы), гэта значыць яна незваротная. Сукупная капіталізацыя рынку біткоіна ўжо па стане на канец красавіка 2017 г. перавысіла 21,5 мільярд даляраў [9].

Крыпталюта біткоін пабудавана і функцыянуе на аснове тэхналогіі блокчэйн. Блокчэйн ўключае два кампаненты: асіметрычную крыптаграфію і размеркавальную сістэму (Distributed Ledger Technology, DLT).

Галоўныя яе перавагі і характарыстыкі заключаюцца ў тым, што яна:

- дазваляе ствараць электронныя запісы, якія не сціраюцца;
- перадаваць «каштоўнасць», робячы абнаўленне запісаў;
- дае магчымасць аўтаматызаваць абнаўленне запісаў.

Блокчэйн уяўляе сабой сеткі, прычым не цэнтралізаваныя, а дэцэнтралізаваныя. Больш таго, тэхналогія дазваляе проста паставіць электронны лічбавы подпіс пад транзакцыяй або інфармацыяй іншага

тыпу. Пры гэтым атрымліваем 100%-ю гарантыю доказа, што гэта менавіта вы здзейснілі тую ці іншую аперацыю, паколькі ўсе дзеянні фіксуюцца сістэмай. Гэтая тэхналогія павінна ў перспектыве садзейнічаць зніжэнню ролі трэціх бакоў – гарантаў здзелак, пасярэднікаў, – якія сёння ўдзельнічаюць у здзелкаабеспячэнні. Гэта тычыцца як банкаў, так і розных клірынгавых цэнтраў, паколькі пры выкарыстанні блокчэйна яны больш не спатрэбяцца.

Асобнай увагі заслугоўваюць «разумныя кантракты» – алгарытмы, у якія закладзены набор умоў, выкананне якіх служыць падставай для здзяйснення здзелкі. Усё гэта ажыццяўляецца на аснове крыптавалюты або блокчэйна. На думку Джэфа Гарзіка, аднаго з заснавальнікаў і дырэктара блокчэйн-стартапа Bloq, а таксама аднаго з распрацоўшчыкаў ядра біткоіна, «разумныя кантракты» – гэта набор правіл, які кіруе аўтаматызаванай сістэмай, усе бакі якой згодныя прытрымлівацца гэтага набору правіл. Для яго функцыянавання патрабуецца адпаведная лічбавае асяроддзе, да якога былі б далучаны ўсе ўдзельнікі здзелкі. Толькі тады закладзеныя ў іх алгарытмы дазваляць цалкам аўтаматызаваць здзелку. Блокчэйн прадастаўляе магчымасць выканаць крок праверкі таго, што ўдзельнікі здзелкі выканалі абавязацельствы «разумнага кантракту» [10].

У адпаведнасці з Дэкрэтам Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 21.12.2017 № 8 «Аб развіцці лічбавай эканомікі» смарт-кантракт – гэта праграмны код, прызначаны для функцыянавання ў рэстры блокаў транзакцый (блокчэйне), іншай размеркаванай інфармацыйнай сістэме ў мэтах аўтаматызаванага здзяйснення і (або) выканання здзелак альбо здзяйснення іншых юрыдычна значных дзеянняў. Пры гэтым, варта адзначыць, што да прыняцця дэкрэта зварот лічбавых знакаў (токенаў) не быў урэгуляваны беларускім заканадаўствам і, адпаведна, токены не з’яўляліся аб’ектам праваадносін. Палажэннямі дэкрэта вызначаюцца ўмовы для ўкаранення ў эканоміку Рэспублікі Беларусь тэхналогіі рэстра блокаў транзакцый (блокчэйн), іншыя тэхналогіі, заснаваныя на прынцыпах размеркаванасці, дэцэнтралізацыі і бяспекі здзяйснення з іх выкарыстаннем аперацый, прадастаўляюцца льготы і прэферэнцыі ўдзельнікам адносін, звязаных з ужываннем сучасных тэхналогій, вызначаюцца меры, накіраваныя на павышэнне прававой абароненасці ўдзельнікаў адносін, звязаных з ужываннем сучасных фінансавых тэхналогій.

Паводле апошніх даследаванняў [10; 11], «разумныя кантракты» ў перспектыве ахопяць практычна ўвесь спектр напрамкаў узаемаадносін насельніцтва і бізнесу, а таксама дзяржавы. Найбольш цікавыя і значныя для сусветнай эканомікі і фінансавай сістэмы сярод іх наступныя:

– «*Лічбавая ідэнтычнасць*». Гэта кіраванне сваімі ўласнымі лічбавымі ідэнтыфікацыйнымі данымі праз такія фактары, як рэпутацыя, даныя і лічбавыя актывы, звязаныя з імі.

– «*Каштоўныя паперы*». Можна закласці ў алгарытм «разумных кантрактаў», напрыклад, аўтаматычную выплату дывідэндаў. У ЗША ў штаце Дэлаўэр кампанія Symbiont [12] займаецца крыптаграфічнымі подпісамі на блокчэйне для каштоўных папер і карыстаецца падтрымкай урада штата.

– «*Фінансаванне гандлёвых здзелак*», уключаючы міжнародныя здзелкі з рознымі таварамі. Аўтаматызацыя рассылання акрэдытываў і ініцыяцыі гандлёвых здзелак можа стварыць больш эфектыўную, менш рызыкаўную працэдуру для пакупнікоў, пастаўшчыкоў і фінансавых устаноў.

– «*Дэрыватывы бізнэс*». «Разумныя кантракты» ў дадзеным сегменце прадастаўляюцца найбольш перспектыўнымі для фармалізацыі правіл правядзення транзакцый з вытворнымі фінансавымі інструментамі, у тым ліку для аптымізацыі пазабіржавага сектара (Over-The-Counter, OTC). Гэта дазволіць задаць жорсткія аўтаматызаваныя рамкі для правядзення міжнародных і іншых здзелак, а таксама дазволіць перавесці іх на платформы з магчымасцю кантролю кантрактаў у рэжыме рэальнага часу з высокай ступенню абароненасці і надзейнасці. Аднак рэалізацыя такой тэндэнцыі запатрабуе велізарных працавыдаткаў і вялікага часу, паколькі дакументазварот пазабіржавага сектара сёння заснаваны на папяровых носьбітах.

– «*Запіс фінансавых даных*». «Разумныя кантракты» могуць прымяняцца для вядзення бухгалтарскага ўліку прадпрыемства праз размеркаваны рэстр, дакладна і празрыста ўлічваючы фінансавыя даныя. Гэта можа рэвалюцыйна спрасіць аўдыт арганізацыі, а таксама забяспечыць так званую падатковую празрыстасць, што стане адным з вырашальных пунктаў рэалізацыі праграмы Арганізацыі эканамічнага супрацоўніцтва і развіцця па барацьбе з вынясеннем прыбытку з падаткаабкладання (план BEPS) [13].

– «*Інтэкс*». «Разумныя кантракты» здольныя аўтаматызаваць здзелку «пад ключ», г.зн. уключыць у алгарытм кожную дэталю аперацыі, у тым ліку плацяжы або канфіскацыю маёмасці, якая выступала забеспячэннем здзелкі.

– «*Ланцужкі паставак*». Гэта найбольш рэвалюцыйны пункт укаранення ў жыццё «разумных кантрактаў». У гэтым выпадку ўсе вытворча-збытавыя ланцужкі стануць празрыстымі як для ўласнікаў і акцыянераў, так і для правяраючых інстанцый. Everledger і IBM ужо выкарыстоўваюць блокчэйн у такой якасці [14; 15].

Аналіз існуючых даных дазваляе казаць аб беспрэцэдэнтным уздзеянні развіцця і пашырэння практыкі прымянення тэхналогій блокчэйн і «разумных кантрактаў» на сусветную фінансавую сістэму і сістэму сусветных гаспадарчых сувязей. А гэта прывядзе да трансфармацыі Інтэрнэту і стварэння новых форм каштоўнасцей, пашырыць склад і колькасць удзельнікаў у сістэме адносін сусветных фінансаў.

Транснацыянальны буйны бізнэс будзе перараджацца ў так званыя лічбавыя платформы – адбудзецца зрошчванне вытворчасці, сферы паслуг, сацыяльных і тэлекамунацыйных сетак. Ужо цяпер, напрыклад, фінансавы холдынг BlackRock (актывы пад кіраваннем па стане на канец 2016 г. перавышаюць 4,89 трлн. даляраў [16]) мае ўласную гандлёвую платформу [17].

«Разумныя кантракты» зробіць жыццё беспрэцэдэнтна зручным, але адначасова «заклучаным у нязменліваю зададзеную сістэму» (захочаш адхіліцца ад правілаў – будзеш імгненна пакараны альбо не зможаш гэтага зрабіць зусім), а таксама адвучваючым думаць яе спажываўцоў (а гэта большасць людзей, уключаючы распрацоўшчыкаў) аб механізме прылады і ўзаемадзеяння яе складовых элементаў.

Цікавы вопыт розных дзяржаў у сферы прававога рэгулявання віртуальнай валюты, дзякуючы якому можна вылучыць суб'ектаў, што ўсталявалі прававы рэжым рэгулявання лічбавай валюты або аперацый з ёю, сярод якіх асобна вызначаны краіны, якія мусяць усталяваць статус лічбавых валют і пашырыць вобласць іх прымянення ў бегучым годзе; дзяржавы і тэрыторыі, дзе прававы статус лічбавых валют заканадаўча выразна не вызначаны, але маюцца палажэнні, якія тычацца ўстанаўлення фінансавага кантролю над імі; дзяржавы і тэрыторыі, якія не рэгулююць або забараняюць аперацыі з крыпталютай, у тым ліку пад пагрозай крымінальнага пакарання.

У Рэспубліке Беларусь у адпаведнасці з Дэкрэтам Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 21.12.2017 № 8 «Аб развіцці лічбавай эканомікі» уладальнік лічбавага знака (токена) з'яўляецца суб'ектам грамадзянскага права, якому лічбавы знак (токен) належыць на праве ўласнасці або на іншым рэчывым праве, а крыпталюта вызначаецца як біткоін, іншы лічбавы знак (токен), які выкарыстоўваецца ў міжнародным абароце ў якасці ўніверсальнага сродку абмену. Юрыдычныя асобы маюць права валодаць токенамі і з улікам асаблівасцей, устаноўленых сапраўдным Дэкрэтам, здзяйсняць наступныя аперацыі: праз рэзідэнта Парку высокіх тэхналогій, які ажыццяўляе адпаведны від дзейнасці, ствараць і размяшчаць уласныя токены ў Рэспубліцы Беларусь і за мяжой; захоўваць токены ў віртуальных кашальках; праз апэратараў крыптаплатформ, апэратараў абмену крыпталютай, іншых рэзідэнтаў Парку высокіх тэхналогій, якія ажыццяўляюць адпаведны від дзейнасці, набываць, адчужаць токены, здзяйсняць з імі іншыя здзелкі (аперацыі). Да прыняцця Дэкрэта № 8 зварот лічбавых знакаў (токенаў) не было ўрэгулявана заканадаўствам і, адпаведна, яны не з'яўляліся аб'ектам праваадносін.

Лічбавая эканоміка вядома ж нясе ў сабе мноства пераваг як для радавога спажываўца (спажывец можа атрымаць неабходныя яму паслугі або тавар амаль імгненна, без чакання дастаўкі тавару або аказання паслугі ў матэрыяльным выглядзе, а таксама больш нізкія цэны на прадукцыю), так і для дзяржаўных і бізнес-структур. Дзякуючы ўкараненню лічбавых тэхналогій стане магчымым, у тым ліку, развіццё тэле-медыцыны, анлайн-навучання, беспілотнага транспарту, сістэм «разумны дом»; яно забяспечыць празрыстасць кіравання бізнесам і дзяржавай на ўсіх узроўнях.

Але акрамя карыснасці лічбавая эканоміка нясе з сабой і відавочныя выклікі і пагрозы, якія найпрост звязаныя з яе асаблівасцямі. Так, пашырэнне спектру і індывідуалізацыя лічбавых паслуг вядуць да таго, што кантроль у галіне лічбавых сэрвісаў зніжаецца, а магчымасці для махлярства, а таксама для здзяйснення з іх выкарыстаннем іншых злачынстваў павялічваюцца. Так, у сучасных умовах працэсы цыфравізацыі эканомікі ствараюць новыя магчымасці для злачынных супольнасцяў, якія выкарыстоўваюць віртуальныя тэхналогіі, крыпталюты, іншыя магчымасці лічбавага асяроддзя для карупцыйных практык.

Сучасныя віртуальныя тэхналогіі банкаўскай дзейнасці дазваляюць змяніць сістэму ажыццяўлення незаконных транзакцый, павысіць іх ананімнасць, у выніку назіраецца колькасны рост крымінальнай актыўнасці. Адным са сродкаў дасягнення супрацьпраўных мэт можа з'яўляцца і крыпталюта. Нярэдка яна становіцца інструментам замаху на бяспеку асоб, якія выкарыстоўваюць яе для рэалізацыі сваіх законных інтарэсаў прававымі спосабамі [18]. Дадзеная практыка прад'яўляе новыя патрабаванні да права і прававога рэгулявання, у тым ліку ў сферы процідзеяння злачыннасці.

У цэлым сучасныя тэарэтыка-правовыя і прыкладныя даследаванні пацвярджаюць меркаванне тых замежных навукоўцаў, якія мяркуюць, што «лічбавую будучыню» дэтэрмінуе стварэнне крос-галіновых (пранізваючых, скразных) прававых інстытутаў, такіх, напрыклад, як прававы рэжым крыпталютай [19]. Крыпталюты – толькі адзін прыклад, але пры гэтым вельмі паказальны. Яны не ствараюцца і не кантралююцца дзяржавамі, такім чынам, могуць быць лёгка выкарыстаны для незаконных мэт. Гэты феномен не трапляе пад вызначэнне валюты, у сувязі з чым ён не апасродкаваны валютным заканадаўствам. У выніку для крыпталютай і іншых падобных інструментаў, якія спараджаюцца працэсамі цыфравізацыі, патрабуецца канструяваць новыя, навукова абгрунтаваныя прававыя інстытуты, першапачаткова закладваючы патрабаванні антыкарупцыйнай накіраванасці [20].

Можна з высокай ступенню верагоднасці прагназаваць, што азначаныя тэндэнцыі і праблемы прававога рэгулявання будуць пагаршацца па меры развіцця і распаўсюджвання фінансавых і рэгулюючых тэхналогій [21]. Замежны вопыт прававога рэгулявання фінансавых і рэгулюючых тэхналогій вельмі розны: ад ўстанаўлення тэрытарыяльных межаў функцыянавання фінансавых сэрвісаў у Кітаі і Вялікабрытаніі да прызнання плацежных уласцівасцей крыпталютай у Японіі [22]. На еўразійскай прасторы актыўна робяцца крокі па шляху прававога рэгулявання фінансавых і рэгулюючых тэхналогій. Так, цыфравізацыя

з'яўляецца адным з прыярытэтаў эканамічнай палітыкі Рэспублікі Беларусь [23; 24], Расійскай Федэрацыі [25], Рэспублікі Казахстан [26].

Укараненне паміж дзяржаўнымі структурамі дакументаабароту ў лічбавых формах будзе спрыяць павышэнню празрыстасці адміністрацыйных працэдур, мінімізацыі карупцыйных рызык пры іх ажыццяўленні. У 2018 г. у Расійскай Федэрацыі падрыхтаваны праект Федэральнага закона «Аб лічбавых фінансавых актывах» [27], мэтай якога з'яўляецца ўрэгуляванне выкарыстання лічбавых фінансавых актываў у Расіі, а таксама правоў і абавязкаў па смарт-кантрактах.

Пры рэалізацыі мер, накіраваных на фарміраванне лічбавай эканомікі, развіццё інфармацыйнага грамадства, варта ўлічваць магчымыя рызыкі, якія могуць паўстаць пры нарошчванні тэмпаў цыфравізацыі. Адзін з іх – сыход асобы дзяржслужачага ў віртуальную рэальнасць. У сістэме застаюцца логіны, паролі і коды. У выніку карупцыянер можа карыстацца матэрыяльнымі выгодамі ананімна, не раскрываючы сваёй асобы. Выявіць яго і пакараць ўяўляецца дастаткова складаным працэсам. Іншая рызыка – здзяйсненне карупцыйных дзеянняў з выкарыстаннем крыптавалют. Міністэрства працы і сацыяльнай абароны Расійскай Федэрацыі паведаміла, што чыноўнікам дазволена не паказваць крыптавалюты ў даведках аб даходах [28]. Гэта павышае верагоднасць ўзнікнення карупцыйных злачынстваў. Адсутнасць належнага прававога рэгулявання грамадскіх адносін, звязанага з іх выкарыстаннем, непазбежна пацягне як рызыкі шкоды інтарэсам грамадзян, бізнесу, дзяржавы, так і зніжэнне эфектыўнасці выкарыстання традыцыйных метадаў процідзеяння карупцыі [29].

З мэтай мінімізацыі названых рызык і пераадолення негатыўнага ефекту ад узмацнення існуючых тэндэнцый уяўляецца мэтазгодным паставіць пытанне аб сістэматызацыі нарматыўных прававых актаў у галіне процідзеяння карупцыі [30], актывізаваць працу па запаўненні прабелаў у заканадаўстве з улікам тэндэнцый цыфравізацыі, перанесці акцэнт у нарматыўным прававым рэгуляванні грамадскіх адносін у галіне процідзеяння карупцыі на выкарыстанне гнуткіх інструментаў (падзаконных актаў), якія забяспечваюць аператыўнасць рэгуляторнага ўздзеяння і заканадаўчую эканомію. Свайго роду «лічбавая прышчэпка» будзе зроблена грамадзянскай, працоўнай, адміністрацыйнай, крымінальнай і шматлікім іншым галінам права, а таксама нарматыўным комплексам, якія рэгулююць грамадскія адносіны ў розных сферах, у тым ліку і ў сферы процідзеяння карупцыі.

Прымаючы пад увагу, што ва ўмовах маштабнай цыфравізацыі магчымасць урэгулявання шэрагу грамадскіх адносін у межах юрысдыкцыі нацыянальнай дзяржавы становіцца вельмі адноснай, можна прагназаваць узростанне ролі міжнароднага права і новы віток міжнароднай стандартызацыі ў праве, выяўленай ва ўсталяванні прававых стандартаў рэгулявання адносін у «лічбавай рэальнасці», якія будуць паслядоўна імплементавацца ў заканадаўства нацыянальных дзяржаў [31]. Асобныя дасягненні ў гэтай частцы, вядома ж, маюцца, напрыклад, у дачыненні антыкарупцыйных стандартаў [32].

Неабходна прызнаць, што глабальная лічбавая трансфармацыя стварае шырокі спектр выклікаў для Еўразійскага эканамічнага саюза (далей – ЕАЭС), эканомік дзяржаў-членаў, іх гаспадарчых суб'ектаў і грамадзян. У рашэнні Вышэйшага Еўразійскага эканамічнага савета ад 11 кастрычніка 2017 № 12 «Аб асноўных напрамках рэалізацыі лічбавага парадку Еўразійскага эканамічнага саюза да 2025 года» пазначаны такія пагрозы як, напрыклад, абясцэньванне традыцыйных актываў дзяржаў-членаў і гаспадарчых суб'ектаў дзяржаў-членаў, якія не прайшлі лічбавы пераўтварэнні і трансфармацыю [33].

Дзяржавы-члены ў сваіх стратэгіях і праграмах развіцця эканомік ужо вырашаюць шэраг задач па выпрацоўцы адказу выклікам лічбавай трансфармацыі эканомікі. Аднак інтэграцыйны фактар забеспячэння дадатковай устойлівасці і магчымасцей для маштабавання эканомік дзяржаў-членаў у адказ на глабальныя выклікі лічбавай трансфармацыі задзейнічаны не ў дастатковай ступені.

Правое забеспячэнне процідзеяння карупцыі ва ўмовах развіцця лічбавай эканомікі ў Расійскай Федэрацыі і Рэспубліке Беларусь [34] плануецца ажыццяўляць шляхам удасканалення прававога рэгулявання, стварэння механізму прававога рэгулявання новых грамадскіх адносін, гарманізацыі заканадаўства дзяржаў-удзельніц ЕАЭС.

Адсутнасць узгодненай палітыкі дзяржаў-членаў у лічбавай сферы можа стаць перашкодай для дасягнення сінэргетычных ефектаў у развіцці лічбавай эканомікі дзяржаў-членаў і лічбавай прасторы ЕАЭС. Пачынаць варта з вызначэння прыроды новых лічбавых сутнасцей, якія ўжываюцца ў фінансавай сферы, у прававым вымярэнні, а таксама з устанавлення прававых рэжымаў новых інавацыйных фінансавых тэхналогій (блокчэйн, крыптавалюты) і фарміравання адзінага фінансавога рынку ЕАЭС.

Даследаванне магчымасцей міжнародна-прававога рэгулявання ў ЕАЭС пытанняў распаўсюджвання антыкарупцыйных патрабаванняў на аперацыі з віртуальнымі валютамі і прадукцыйнага выкарыстання фарміруючага агульнага фінансавога рынку ЕАЭС для неправамерных мэт, з'яўляецца неабходна-сцю сённяшняга дня.

Заклучэнне. Такім чынам, лічбавая рэальнасць, якая імкліва змяняе мадэль развіцця грамадскіх адносін і іх прававое рэгуляванне, прад'яўляе новыя патрабаванні да заканадаўства, якое накіравана на барацьбу з карупцыяй. Дзяржава і права сутыкнуліся з новымі выклікамі злачыннасці. На парадку дня

распрацоўка адэкватных і своечасовых комплексных мер у адказ. Патрабуецца не толькі і не столькі змяненне крымінальнага заканадаўства, колькі комплексная карэкцыя заканадаўства з улікам сучасных грамадскіх трансфармацый. Сёння бясспрэчным застаецца толькі адно – у названых працэсах заканадаўду і правапрымяняльніку неабходна прайсці складаны, часам супярэчлівы, шлях да стану адносна ўстойлівага ўзгодненага прававога рэгулявання і выразнай прававой рэгламентацыі лічбавай эканомікі.

ЛІТАРАТУРА

1. Financial Stability Board [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.fsb.org>. – Дата доступа: 26.09.2019.
2. Bank for International Settlements [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.bis.org/index.htm>. – Дата доступа: 26.09.2019.
3. McKinsey Global Institute [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.mckinsey.com>. – Дата доступа: 26.09.2019.
4. G20 Digital (Germany Presidency) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.de.digital/DIGITAL/Navigation/EN/Home/home.html>. – Дата доступа: 26.09.2019.
5. Big data: The next frontier for innovation, competition, and productivity [Электронный ресурс] / James Manyika, Michael Chui // McKinsey & Company. – 2011. – Режим доступа: <http://www.mckinsey.com/business-functions/digital-mckinsey/our-insights/big-data-the-next-frontier-for-innovation>. – Дата доступа: 26.09.2019.
6. Global. Innovative. Fair. We are creating a digital future [Электронный ресурс] // Federal Ministry for Economic Affairs and Energy for the G20 Digital Ministers Meeting. – Режим доступа: <http://tower-libertas.ru/wp-content/uploads/2017/04/global-innovative-fair.pdf>. – Дата доступа: 26.09.2019.
7. White Paper on Digital Platforms. Digital regulatory policy for growth, innovation, competition and participation [Электронный ресурс] // Federal Ministry for Economic Affairs and. – Режим доступа: https://www.de.digital/DIGITAL/Redaktion/EN/Publikation/white-paper.pdf?__blob=publicationFile&v=4. – Дата доступа: 26.09.2019.
8. Смирнов Ф.А., Трансформация мировой финансовой системы: блокчейн, «умные контракты» и внебиржевые деривативы / Ф.А. Смирнова // Аудитор. – № 6. – С. 49 – 54.
9. Cryptocurrency Market Capitalizations [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://coinmarketcap.com>. – Дата доступа: 26.09.2019.
10. Блокчейн в 2017 году: год умных контрактов [Электронный ресурс] // WEBHT.RU. – 2017. – Режим доступа: <http://tower-libertas.ru/world/blokcheyn-v-2017-godu-god-umnyih-kontraktov>. – Дата доступа: 26.09.2019.
11. Smart Contracts: 12 Use Cases for Business & Beyond. A Technology, Legal & Regulatory Introduction [Электронный ресурс] // Smart Contracts Alliance, Deloitte, Chamber of Digital Commerce. – 2016. – Режим доступа: <http://digital-chamber.org/assets/smart-contracts-12-use-cases-for-business-and-beyond.pdf>. – Дата доступа: 26.09.2019.
12. Symbiont [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://symbiont.io>. – Дата доступа: 26.09.2019.
13. Base erosion and profit shifting (BEPS) [Электронный ресурс] // OECD. – Режим доступа: <http://www.oecd.org/tax/beps/>. – Дата доступа: 26.09.2019.
14. Everledger [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.everledger.io>. – Дата доступа: 26.09.2019.
15. Облако IBM для когнитивного бизнеса [Электронный ресурс] // IBM Developer. – Режим доступа: <https://www.ibm.com/cognitive/ru-ru/outthink/cloud/index.html>. – Дата доступа: 26.09.2019.
16. BlackRock Worldwide Leader in Asset and Risk Management [Электронный ресурс] // BlackRock. – 2016. – Режим доступа: <https://www.blackrock.com/corporate/en-pt/literature/whitepaper/viewpoint-blackrock-worldwide-leader-in-asset-management.pdf>. – Дата доступа: 26.09.2019.
17. The rise of BlackRock, The Economist [Электронный ресурс] // The Economist Newspaper. – 2013. – Режим доступа: <http://www.economist.com/news/leaders/21591174-25-years-blackrock-has-become-worlds-biggest-investor-its-dominance-problem>. – Дата доступа: 26.09.2019.
18. Singh K., The New Wild West: Preventing Money Laundering in the Bitcoin / K. Singh // Northwestern Journal of Technology and Intellectual Property. – 2015. – Vol. 13, № 1. – P. 327–344.
19. Mandjee T., Bitcoin, its Legal Classification and its Regulatory Framework / T. Mandjee // Journal of Business & Securities Law. – 2016. – Vol. 15, iss. 2. – P. 158–211.
20. Krohn-Grimberghe A. Practical Aspects of the Bitcoin System [Электронный ресурс] / A. Krohn-Grimberghe, C. Sorge // The Computing Research Repository. – 2013. – Режим доступа: <http://cryptome.org/2013/09/bitcoin-practical-aspects.pdf>. – Дата доступа: 26.09.2019.
21. Хабриева, Т.Я. Противодействие легализации (отмыванию) доходов, полученных преступным путем, и финансированию терроризма в условиях цифровизации экономики: стратегические задачи и правовые решения / Т. Я. Хабриева // Всероссийский криминологический журнал. – 2018. – Т. 12, № 4. – С. 459–467.
22. Pohjanpalo K. Bitcoin Judged Commodity in Finland After Failing Money Test [Электронный ресурс] / K. Pohjanpalo // Bloomberg. – 2014. – Режим доступа: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2014-01-19/bitcoin-becomes-commodity-in-finland-after-failing-currency-test>. – Дата доступа: 26.09.2019.
23. Об утверждении Государственной программы развития цифровой экономики и информационного общества на 2016–2020 годы [Электронный ресурс] : постановление Совета Министров Респ. Беларусь, от 23 марта 2016 г., № 235 // КонсультантПлюс. Беларусь / ООО «ЮрСпектр», Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. – Минск, 2019.
24. О развитии цифровой экономики [Электронный ресурс] : Декрет Президента Респ. Беларусь, 21 дек. 2017 г., № 8 // КонсультантПлюс. Беларусь / ООО «ЮрСпектр», Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. – Минск, 2019.
25. О национальных целях и стратегических задачах развития Российской Федерации на период до 2024 года : Указ Президента РФ, 07 мая 2018, № 204 // Собрание законодательства РФ. – 2018. – № 20. – С. 2817.

26. Об утверждении Государственной программы «Цифровой Казахстан» [Электронный ресурс] : постановление Правительства Республики Казахстан, 12 дек. 2017 г., № 827 // ИС «Параграф». – Режим доступа: https://online.zakon.kz/document/?doc_id=37168057#pos=5;-155. – Дата доступа: 26.09.2019.
27. О цифровых финансовых активах [Электронный ресурс] : Проект Федерального закона № 419059-7 : в ред., принятой ГД ФС РФ в I чтении 22 мая 2018 г. // КонсультантПлюс. Россия / ЗАО «Консультант Плюс». – М., 2019.
28. Юдина, П. Чиновники смогут брать взятки криптовалютами [Электронный ресурс] / П. Юдина // АО Бизнес Ньюс Медиа. – 2018. – Режим доступа: <https://www.vedomosti.ru/management/articles/2018/01/24/748769-chinovniki-vzyatki-kriptoalyutami>. – Дата доступа: 26.09.2019.
29. Молчанова, М.А. Меры по предупреждению коррупции в организациях: основные направления и перспективы развития / М.А. Молчанова // Безопасность бизнеса. – 2018. – № 6. – С. 44–49.
30. Ключко, Р.М. Перспективы ўзаемадзеяння камерцыйных арганізацый з праваахоўнымі органамі ў сферы папярэджання карупцыі ў Расійскай Федэрацыі і Рэспубліцы Беларусь / Р.М. Ключко, М.А. Малчанова // Веснік Гродзенскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Янкі Купалы. Сер. 4. Правазнаўства. – 2018. – Т. 8, № 5. – С. 57–67.
31. Молчанова, М.А. Международные антикоррупционные стандарты в транснациональных компаниях: основные векторы развития / М.А. Молчанова // Международное уголовное право и международная юстиция. – 2018. – № 6. – С. 27–32.
32. Хабриева, Т.Я. Право в условиях цифровой реальности / Т.Я. Хабриева, Н.Н. Черногор // Журнал российского права. – 2018. – № 1. – С. 85–102.
33. Об Основных направлениях реализации цифровой повестки Евразийского экономического союза до 2025 года : Решение Высшего Евразийского экономического совета, 11 окт. 2017, № 12 // Евразийская экономическая комиссия. – Режим доступа: http://www.eurasiancommission.org/ru/act/dmi/workgroup/Documents/%D0%9E%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D1%8B%D0%B5%20%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%8B/%D0%A0%D0%B5%D1%88%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5%20%D0%92%D0%95%D0%AD%D0%A1%20%E2%84%9612_%D0%9E%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D1%8B%D0%B5%20%D0%BD%D0%B0%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D1%8F%20%D1%80%D0%B5%D0%B0%D0%BB%D0%B8%D0%B7%D0%B0%D1%86%D0%B8%D0%B8%20%D1%86%D0%B8%D1%84%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%B9%20%D0%BF%D0%BE%D0%B2%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%BA%D0%B8%20%D0%95%D0%90%D0%AD%D0%A1.pdf. – Дата доступа: 26.09.2019.
34. Ключко, Р.М., Міжнародныя антыкарупцыйныя стандарты як рэгуляр дзейнасці транснацыянальных карпарацый / Р.М. Ключко, М.А. Малчанова // Веснік Гродзенскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Янкі Купалы. Сер. 4. Правазнаўства. – 2018. – Т. 8, № 6. – С. 51–61.

Паступіў 02.10.2019

COUNTERING CORRUPTION IN DIGITAL REALITY: CHALLENGES AND PROSPECTS

R. KLYUCHKO, M. MOLCHANOVA

The main forms of the digital economy are considered: blockchain technologies and "smart contracts", and the characteristics of popular transactions using these technologies are given. The article analyzes the positive and negative aspects of the use of digital technologies in business, their impact on the international legal system. It is noted that the study of the possibilities of international legal regulation in the EEU, the issue of extending anti-corruption requirements to operations with virtual currencies and preventing the use of the common financial market of the EEU for illegal purposes, including for committing corruption offenses, is an urgent need.

Keywords: corruption, cryptocurrency, risks, digitalization, Digital economy.